

Parasiter och ekologisk husdjursproduktion? Det är inne att vara ute!

Johan Höglund
BVF Sektionen för parasitologi

Upplägg

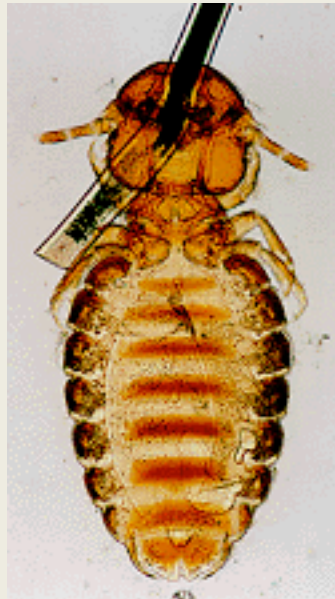
- Allmänt om parasiter
- Parasiter och ekoproduktion?
  - Vad säger regelverken
  - Några exempel
- Hur kontrolleras parasiter inom ekoproduktion
  - Ifrågasatta avmaskningsmedel
  - Alternativ till avmaskning
    - Slutsatser
    - Inför framtiden

Parasiter är mångformiga

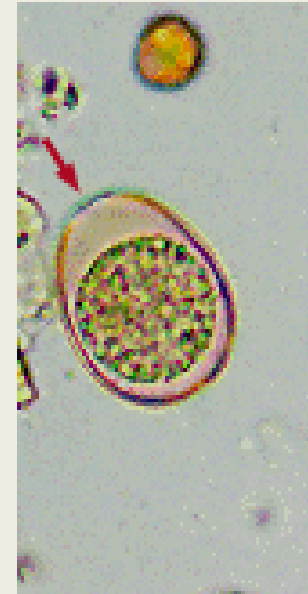
Maskar

Leddjur

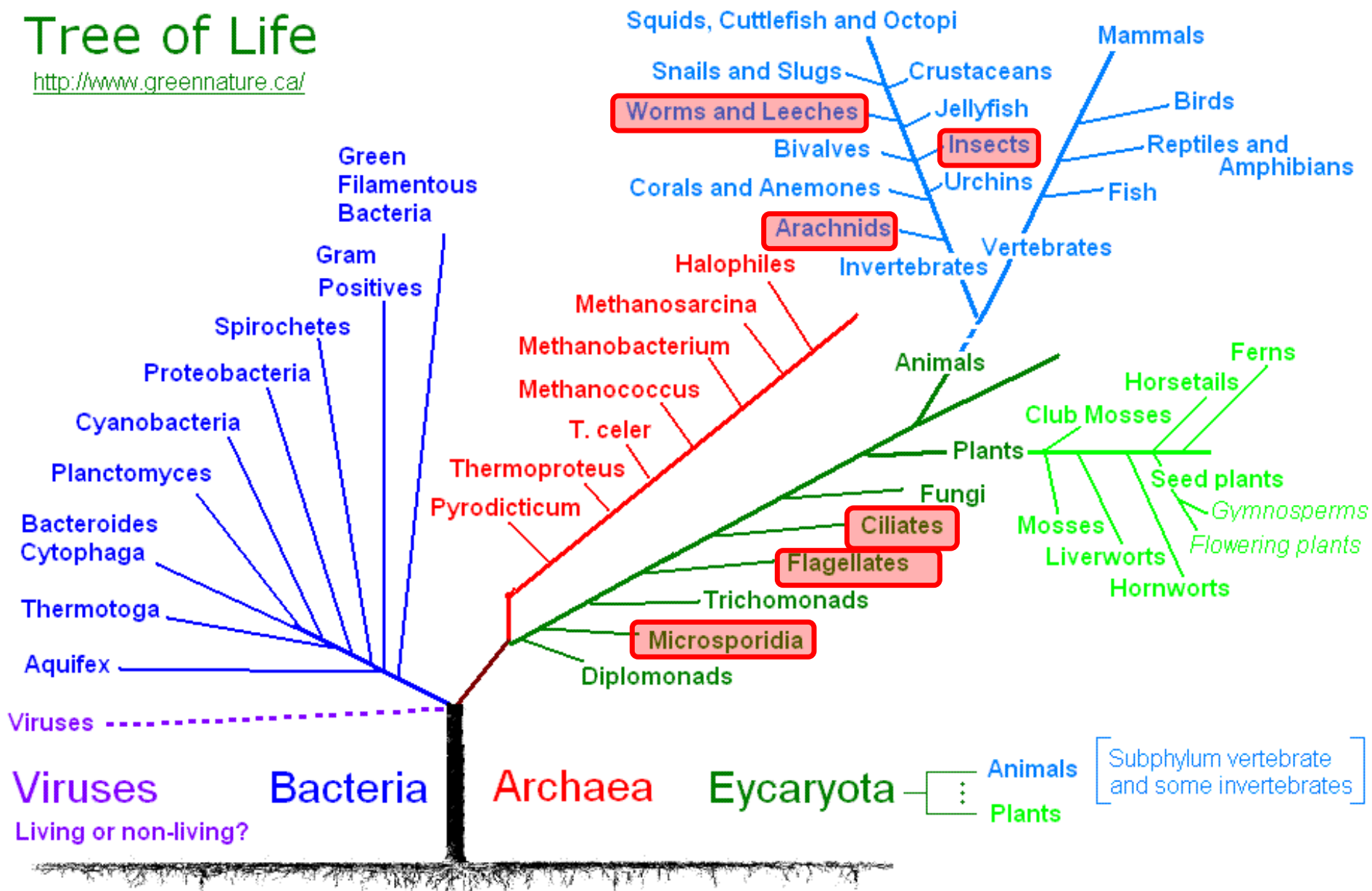
Encelliga

Byggnad
Levnadssätt

Tree of Life

<http://www.greennature.ca/>

Fjäderfä (maskar och leddjur)

Tabell 1. FÖREKOMST AV NEMATODER OCH ARTROPODER (NEMATODE AND ARTHROPOD FINDINGS).

Nematodart (nematode species)	Svenskt namn	(n=52)	%
Heterakis gallinarum	blindtarmsmask/springmask	31	60
Ascaridia galli	spolmask	13	25
Capillaria spp	hårmask	9	17
Artropodart (arthropod species)	Svenskt namn	(n=45)	%
Menopon gallinae	fjäderskaftlus	21	47
Menacanthus stramineus	kroppslus	3	7
Cuclotogaster heteropapulus	huvudlus	1	2
Goniocotes gallinae	dunlus	1	2
Lus, ej artbestämd (lice, species not determined)		7	16
Ceratophyllus gallinae	hönsloppa	2	4
Knemidocoptes mutans	kalkben/fotskabb	7	16
Dermanyssus gallinae	blodsugande hönskvalster	7	16
Megninia ginglymura/Megninia spp	fjäderkvalster	3	7
Epidermoptidae eller Apionacaridae	hudkvalster	4	9
Laminosioptes cysticola	cystkvalster	2	4
Ixodes ricinus	vanlig fästing	1	2

Idisslare (helminter)

Klass	Predilektion	Art	Värdjur	Förekomst
Nematoder (rundmaskar)	Löpmage	<i>Haemonchus placei</i>	Nöt	Södra Europa
		<i>Haemonchus contortus</i>	Får & (nöt)	Hela Europa
		<i>Ostertagia ostertagi</i>	Nöt	Hela Europa
		<i>Teladorsagia circumcincta</i>	Får	Hela Europa
		<i>Trichostrongylus axei</i>	Får & (nöt)	Hela Europa
		<i>Trichostrongylus spp.</i>	Får & (nöt)	Hela Europa
	Tunntarm	<i>Cooperia curticei</i>	Får	Hela Europa
		<i>Cooperia oncophora</i>	Nöt	Hela Europa
		<i>Nematodirus battus</i>	Får & (nöt)	Norra Europa
		<i>Nematodirus helvetianus</i>	Nöt	Hela Europa
		<i>Nematodirus spp.</i>	Får	Hela Europa
		<i>Bunostomum spp.</i>	Får	Södra Europa
	Tjocktarm	<i>Oesophagostomum spp.</i>	Får & (nöt)	Södra Europa
		<i>Trichuris spp.</i>	Får & (nöt)	Hela Europa
	Lunga	<i>Dictyocaulus viviparus</i>	Nöt	Norra Europa
		<i>Dictyocaulus filaria</i>	Får	Hela Europa
Cestoder (bandmaskar)	Tunntarm	<i>Monezia expansa</i>	Får & (nöt)	Hela Europa
		<i>Monezia benedemi</i>	Nöt	Hela Europa
Digenea (flundror)	Rumen	<i>Paramphistomum dubneyi</i>	Får & (nöt)	Hela Europa
	Lever	<i>Fasciola hepatica</i>	Får & (nöt)	Hela Europa
		<i>Dicrocoelium dendriticum</i>	Får & (nöt)	Hela Europa

NÖT
FÅR
Magtarmmask
Magtarmmask
Lungmask
Leverflundra
Leverflundra

Betesparasiter idisslare

MAGTARMASK - LUNGMASK- LEVERFLUNDRA

Genus	NÖT					FÅR				
	Löp-mage	Tunn-tarm	Grov-tarm	Lever	Lunga	Löp-mage	Tunn-tarm	Grov-tarm	Lever	Lunga
<i>Trichostrongylus spp.</i>	(x)					X	X			
<i>Ostertagia / Teladorsagia</i>	X					X				
<i>Haemonchus spp.</i>	(x)					X				
<i>Cooperia spp.</i>		X					(x)			
<i>Nematodirus spp.</i>		(x)					X			
<i>Bunostomum spp.</i>				(x)			(x)			
<i>Oesophagostomum spp.</i>			(x)					(x)		
<i>Trichuris spp.</i>			(x)					(x)		
<i>Dictyocaulus spp.</i>					X					(x)
<i>Fasciola hepatica</i>				X					X	
<i>Dicrocoelium</i>				(x)					(x)	
<i>Monezia spp.</i>		(x)					(x)			

Gris (rundmaskar)

- Tunntarm

  - *Ascaris suum*

- Tjocktarm

  - *Oesophagostomum* spp.

- Blindtarm

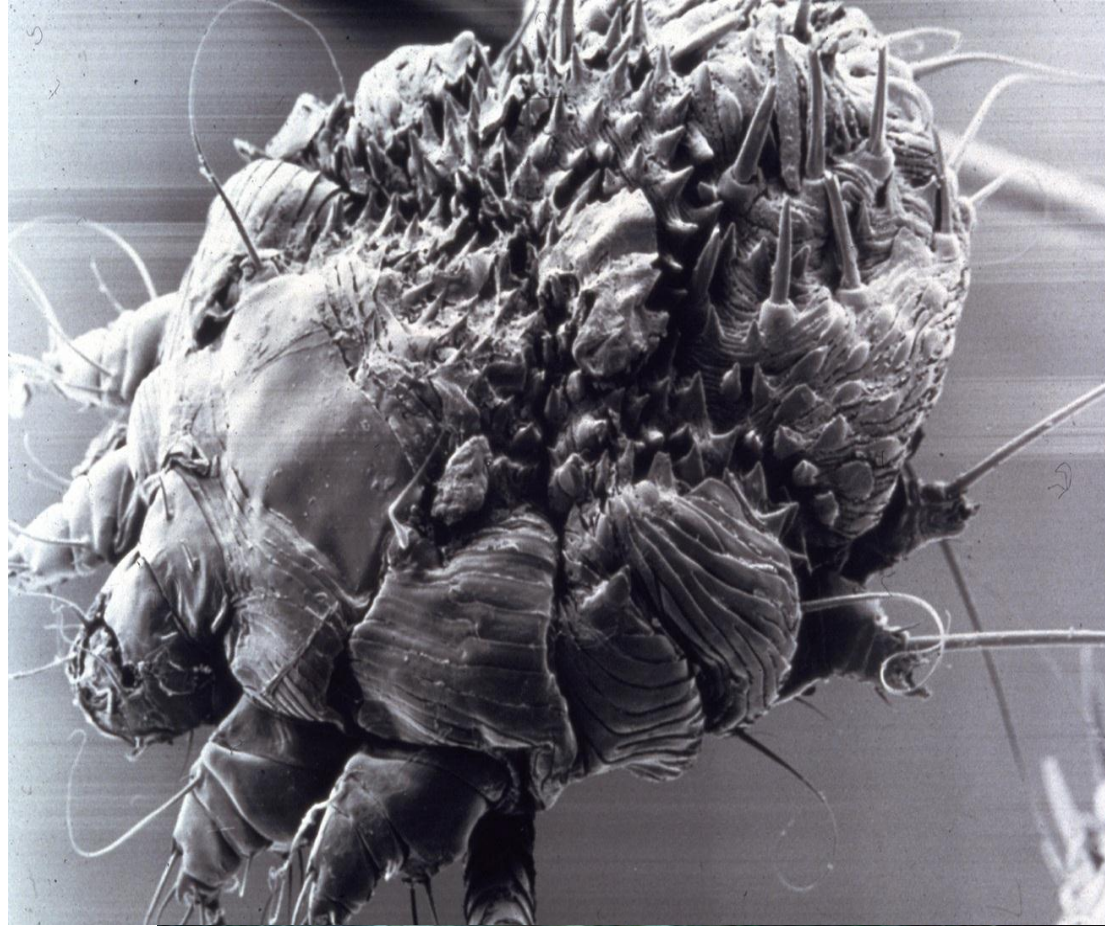
  - *Trichuris suis*

- Mage

  - *Hyostrogylus* sp.

- Lungor

  - *Metastrongylus apri*

Utmärkande för parasiter

- Ofta allmänt förekommande
  - Skadeverkan täthetsberoende
- Ofta med spridningsstadier miljön
”miljösmitta”
- Orsak till många viktiga produktionssjukdomar
  - Nedsätter produktiviteten
    - morbiditet vs mortalitet

Varför är de farliga?

Diarré

Hosta

Anemi

Sänker aptiten

Nedsatt tillväxt

(Dödsfall)

Minskad produktion

Försämrad djurhälsa

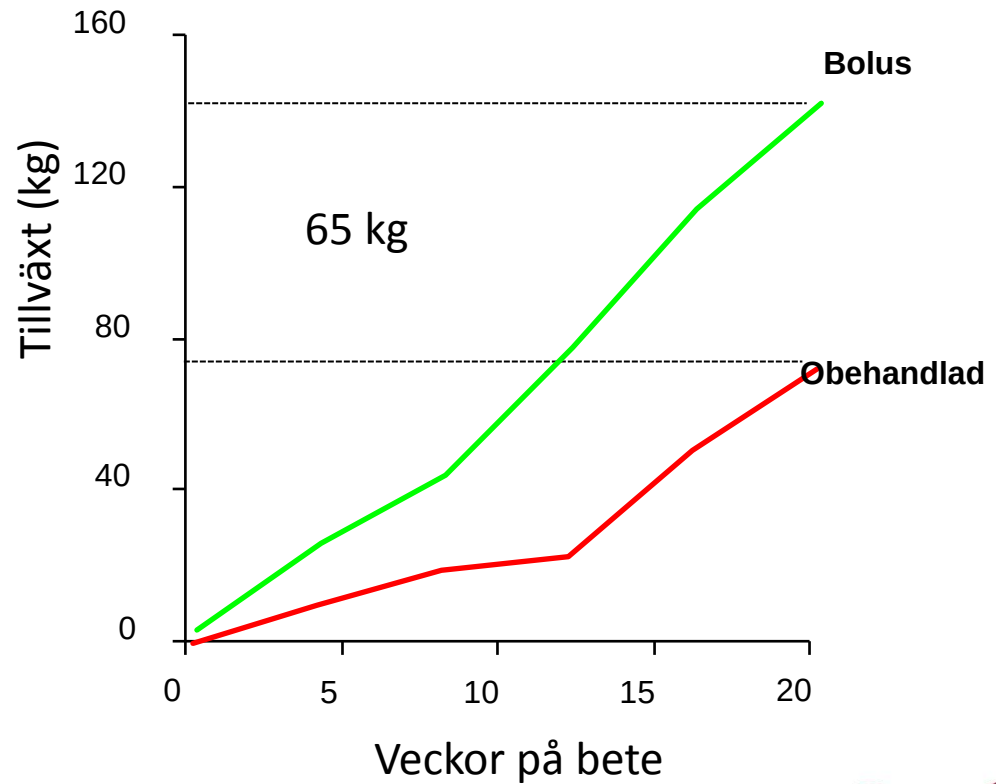
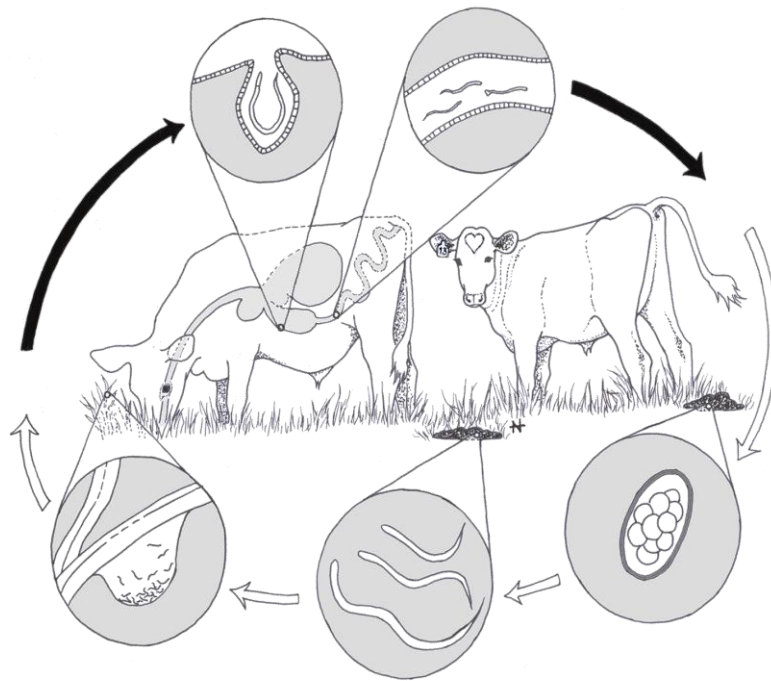
Skadeverkan parasiter

Klinisk →

Subklinisk →

Hur maskinfektioner kan störa produktionen!

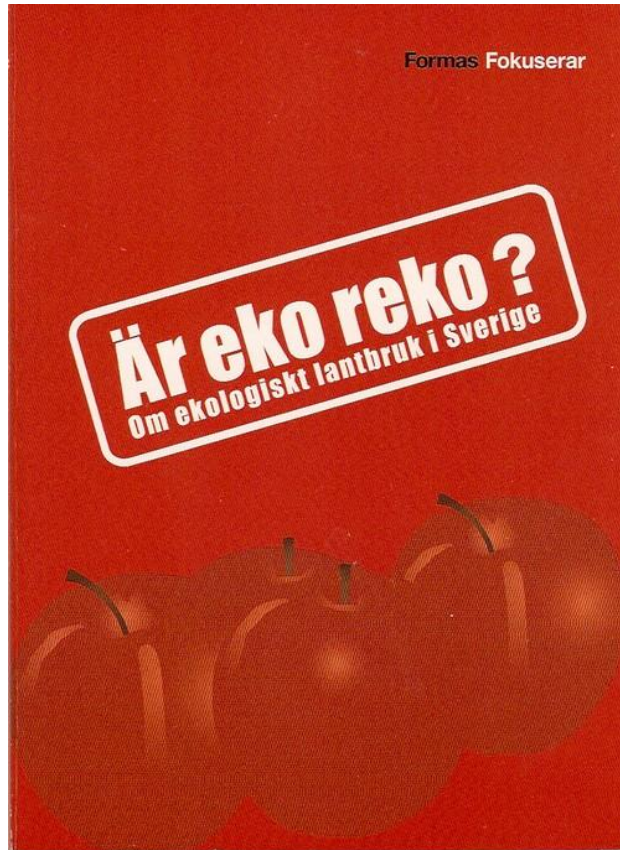
Veterinary Parasitology 90 (2000) 271–284

veterinary
parasitology
www.elsevier.com/locate/vetpar

The impact of internal parasites on the productivity of young cattle organically reared on semi-natural pastures in Sweden

S.O. Dimander^{a,*}, J. Höglund^a, E. Spörndly^b, P.J. Waller^a

Parasiter och ekoproduktion hur står det till?

2003

Parasiter en utmaning

2003

Parasitrelaterade
sjukdomar största
problemet

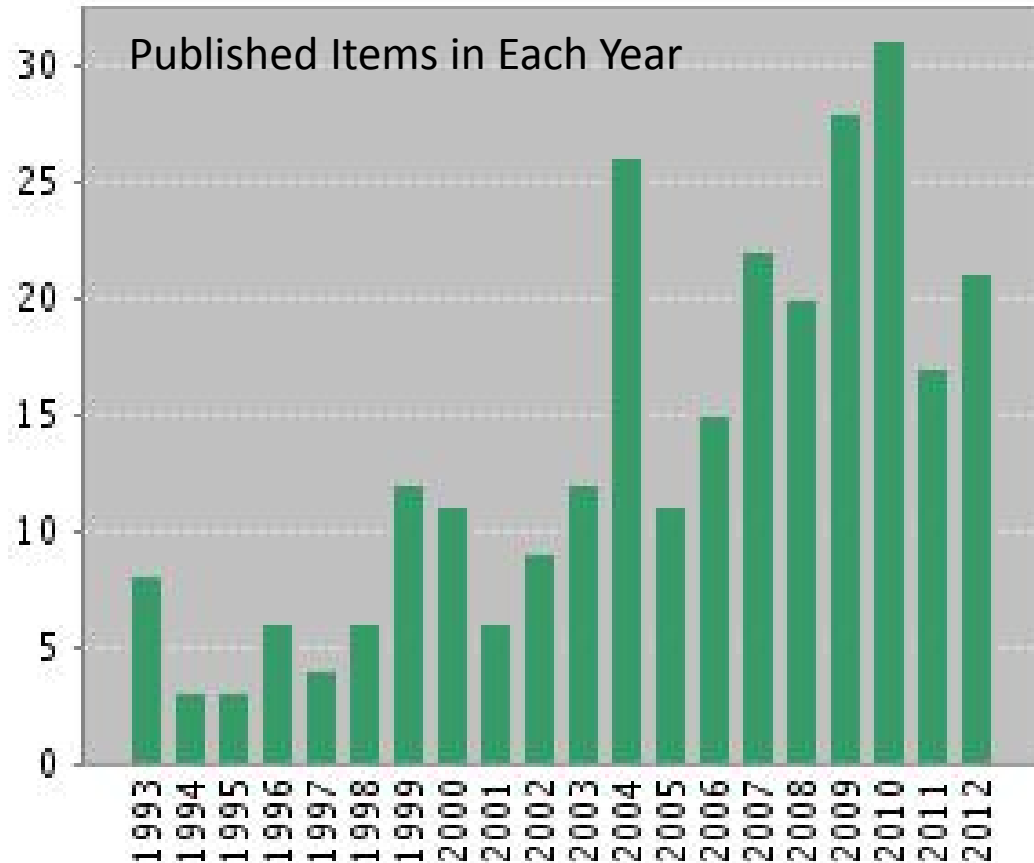

2010

Skillnaden mellan
eko och konv inte
alltid så stor

Bristande vetenskaplig dokumentation?

[Web of Science®](#) ; [BIOSIS Citation IndexSM](#); [CABI : CAB Abstracts®](#)

Topic=(organic*) AND Topic=(parasite*) AND Topic=(livestock*)

Timespan=1990-2012.

Svårtolkade data

- Tid sedan omställning en viktig "confounder"
  - Regelverken tolkas olika i olika länder
- Olika hög grad av skillnad i driftsform mellan eko och konv för olika djurslag

gris fjäderfä nöt får

- Eko har påverkat konv?
- Många olika parasitära anpassningar därför svårt att generalisera

ORGANIC

ORGANIC

ORGANIC

ORGANIC

ORGANIC

ORGANIC

ORGANIC

ORGANIC

ORGANIC

ORGANIC

ORGANIC

ORGANIC

ORGANIC

ORGANIC

ORGANIC

ORGANIC

ORGANIC

ORGANIC

ORGANIC

ORGANIC

ORGANIC

ORGANIC

ORGANIC

ORGANIC

ORGANIC

ORGANIC

ORGANIC

Ekologisk vs Konventionell vad är skillnaden?

Vad säger regelverken?

Djurskyddslag (1988:534)

2§ Djur skall behandlas väl och skyddas mot onödigt lidande och sjukdom

4§ Djur skall hållas och skötas i en god djurmiljö och på ett sådant sätt att det främjar deras hälsa och ger dem möjlighet att bete sig naturligt

- **Nötkreatur** >sex månader ska hållas på bete sommartid (undantag för tjurar)
- **Grisar** ska hållas lösgående i boxen
- **Höns** för äggproduktion får inte hållas i traditionella oinredda burar (1997-2010)

Ekologisk produktion

- **EU förordning 834/2007 (m fl)**
  - Respektera naturens *ekosystem* och *kretslopp*
    - Hög grad av *biologisk mångfald*
      - Högt ställda *djurskydds krav*
  - Ansvarsfullt användande av *naturreсурser*
    - Produkter av *hög kvalitet*
  - Möta konsumenternas efterfrågan

KRAVs riktlinjer

Djurs hälsa bevaras genom att:

- ❖ Välja lämpligt **djurmateriäl** (ras, stam eller linje)
- ❖ **Naturenlig djurhållningspraxis** och skötselrutiner som stimulerar djurens immunförsvar
  - ❖ Ge **foder** av hög kvalitet utan handelsgödsel och bekämpningsmedel
  - ❖ Se till att djuren får **motion**
  - ❖ Hålla lämplig **djurtäthet**
  - ❖ Ha god **hygien** (byggnader)

PROBLEM?

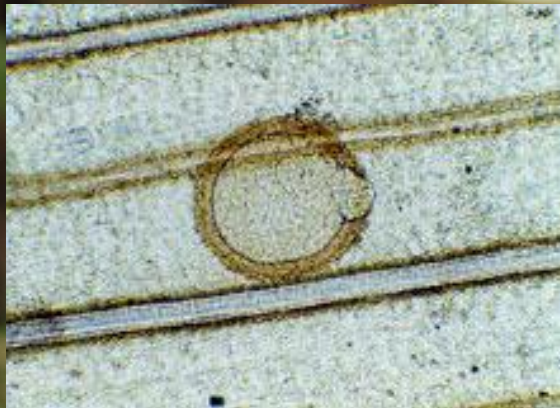
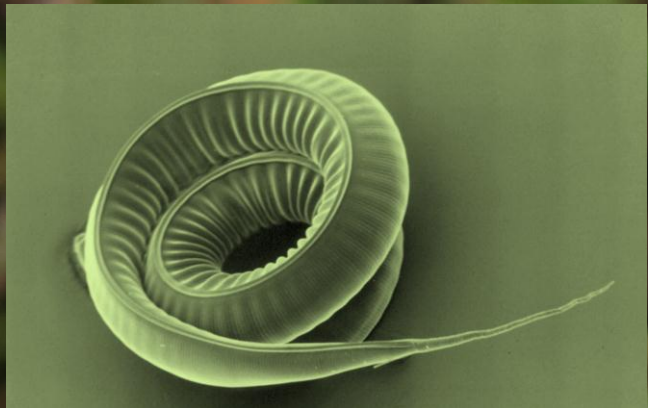
naturenlig djurhållning - parasiter – djurhälsa

- **Ökad risk för fekala-oral smittor**
- De icke immuna ungdjuren är känsligast och mest utsatta för parasitangrepp
  - Immunförsvaret har ofta en underordnad betydelse vid regleringen av parasiter
    - Minskar ex. äggutskiljningen
    - Sällan steril immunitet

Betesburna parasiter

Hur står det till?

Livestock Production Science 66 (2000) 57–69

LIVESTOCK
PRODUCTION
SCIENCE

www.elsevier.com/locate/livprodsci

Veterinary Parasitology 99 (2001) 113–128

veterinary
parasitology

www.elsevier.com/locate/vetpar

Parasite control methods in organic and conventional dairy herds in Sweden

C. Svensson^{a,*}, A. Hesse^c, J. Höglund^b

A field survey on the status of internal parasites in calves on organic dairy farms in southwestern Sweden

Johan Höglund^{a,*}, Catarina Svensson^b, Anna Hesse^c

Svensson et al. (2000) Enkätstudie 324 mjölkgårdar (50:50 eko konv) 1997

- 100 % betesbaserad drift FSG
- EKO: betesbyten mellan år, vallåterväxt
- KONV: förebyggande avmaskningar hos 56%

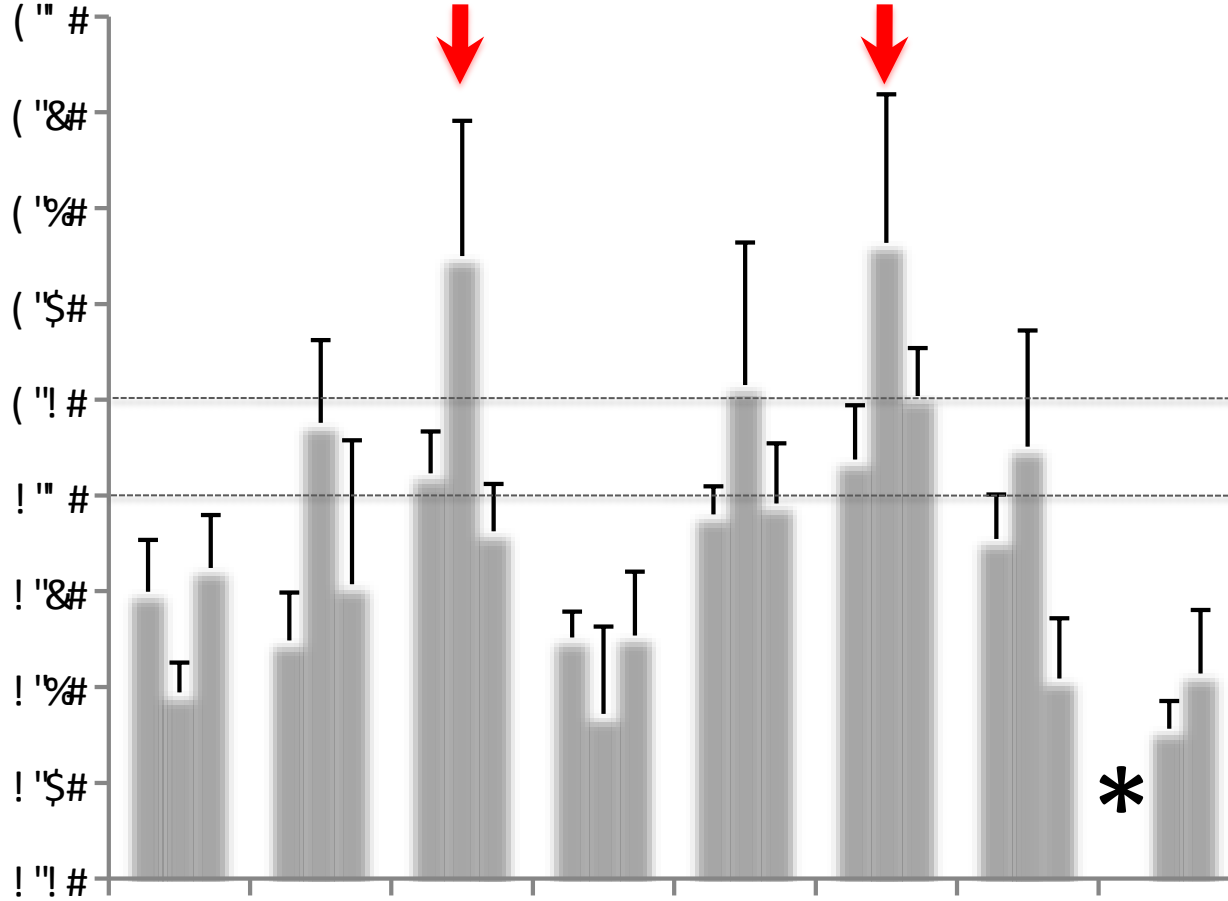
Höglund et al. (2001) Fältstudie N=10 FSG från 15 ekologiska gårdar 1997-1998

- Äggutskiljning GIN <250 epG
- 80% med ak mot lungmask
- Beten som nyttjades av äldre djur riskfaktor

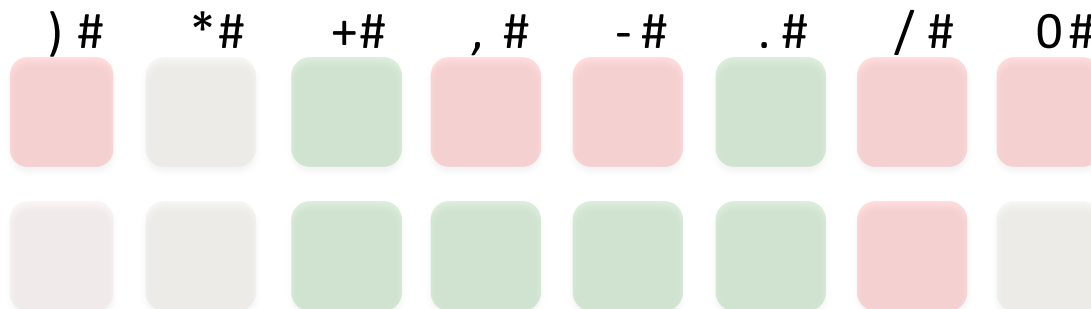
Ett decennium senare?

, 124#5 62789#12 # : #1=9> i6#07BC14#

\$!!' #
\$!!E#
\$(! #

Ak Lungmask

Pepsinogen

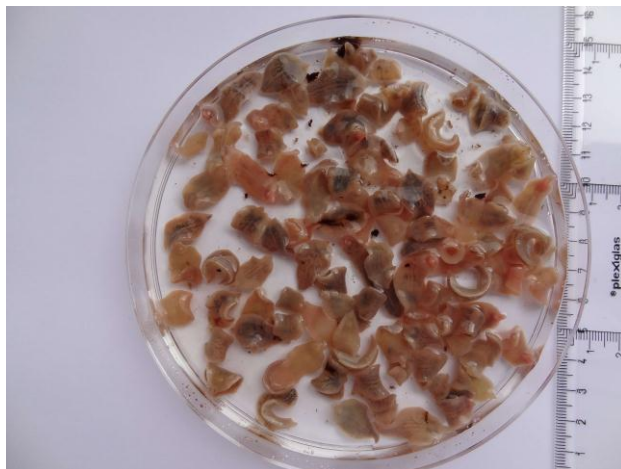
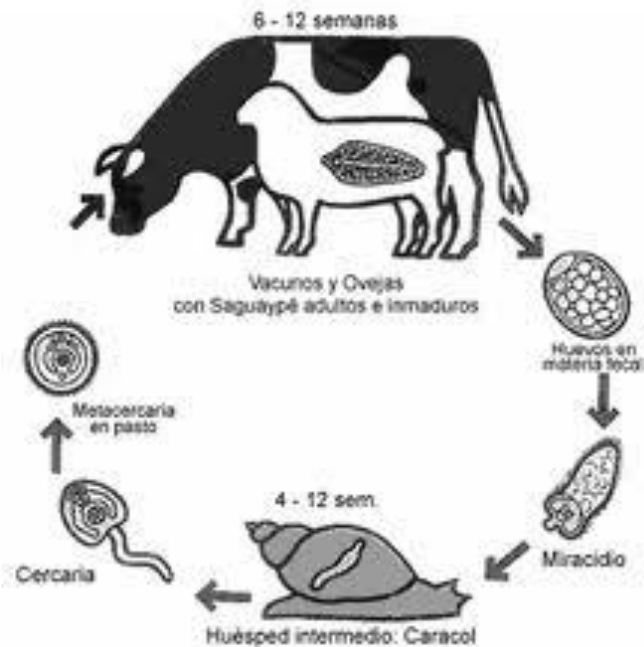
Olika produktionssystem exempel nötkreatur

- Köttdjur / Beef
  - Vinterkalvningar
  - **Vårkalvningar**
  - Rekryteringsbesättningar
- Mjölkdjur / Dairy
  - **Kalvningar året runt**
  - Styrda kalvingar

Stora leverflundran

Seroepidemiologisk us lungmask

2001 September – December

Available online at www.sciencedirect.com

SCIENCE @ DIRECT®

Veterinary Parasitology 125 (2004) 343–352

veterinary
parasitology

www.elsevier.com/locate/vetpar

Seroprevalence of *Dictyocaulus viviparus* in first grazing season calves in Sweden

Johan Höglund^{a*}, Sven Viring^b, Mats Törnqvist^c

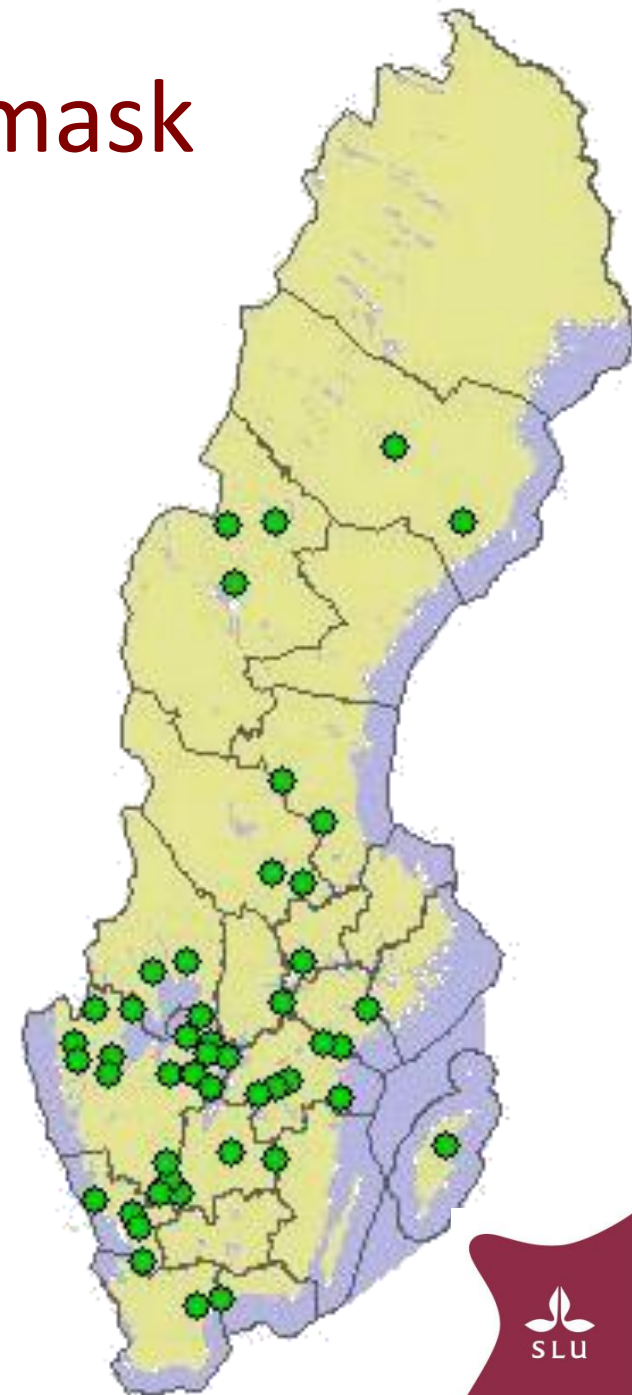
Table 2

The seroprevalence of *D. viviparus* in relation to the management of FSG in Sweden

Management	Farms (n)	Seropositivity			
		≥15%		≥10%	
		n	%	n	%
Dairy, organic	10	0	0	1	10
Dairy, conventional, no anthelmintic treatment	9	4	44	4	44
Dairy, conventional, prophylactic anthelmintic treatment	9	4	44	4	44
Beef, no anthelmintic treatment	10 ^a	4	40	6	60
Beef, anthelmintic treatment at housing	7	3	43	3	43
Total	45	19	33	23	40
		χ^2	P	χ^2	P
All five herds	9.53	0.049	5.74	0.22	
Dewormed herds vs. untreated herds		1.36	0.24	0.21	0.64
Beef herds vs. dairy herds		0.53	0.47	1.46	0.23

Morantel

^a These results are also presented in Table 1.

Antibodies to major pasture borne helminth infections in bulk-tank milk samples from organic and nearby conventional dairy herds in south-central Sweden

Johan Höglund^{a,*}, Frida Dahlström^b, Annie Engström^a, Anna Hesse^b, Eva-Britt Jakubek^a, Thomas Schnieder^c, Christina Strube^c, Sofia Sollenberg^a

N=113 + 113 / September 2008

Ostertagia: **0.82** (95% CL=0.78-0.86) vs **0.66** (0.61-0.71)

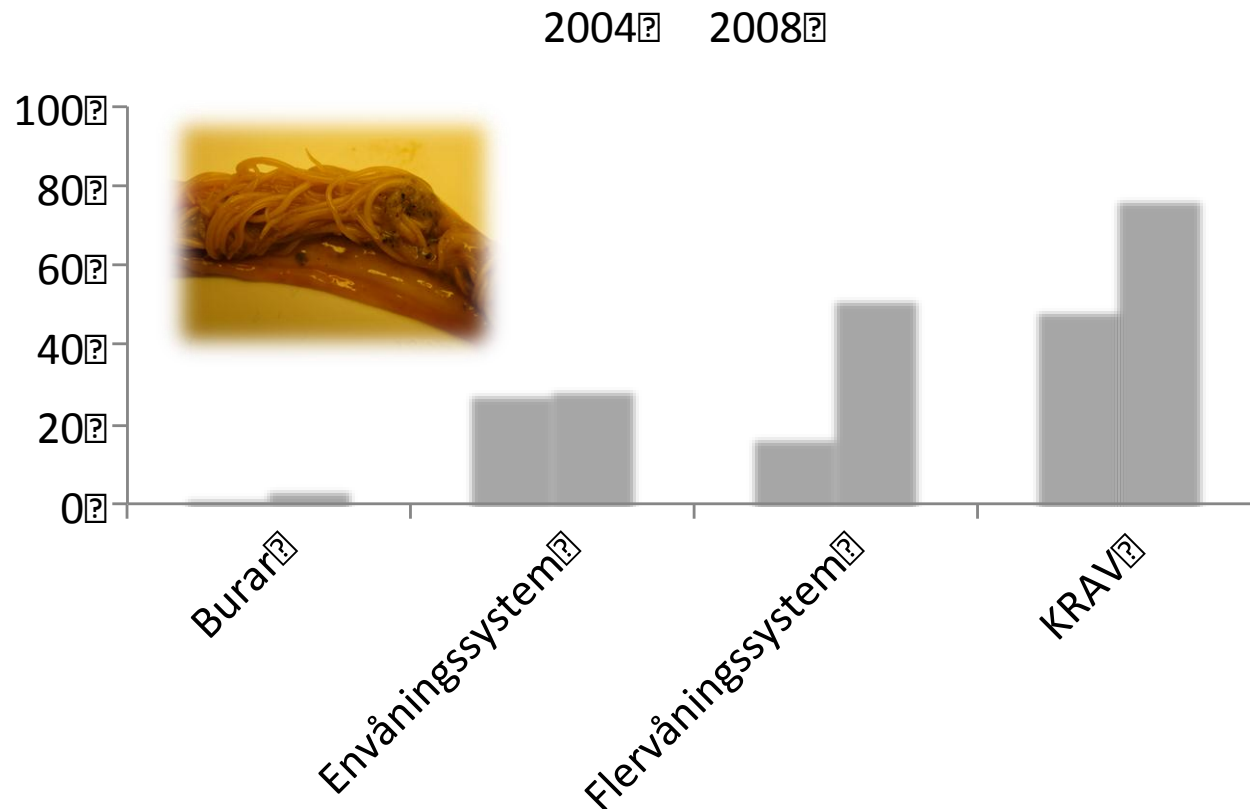
Dictyocaulus: **21(18%)** vs **11 (9%)**

Fasciola: **8 (7%)** vs **7 (6%)**

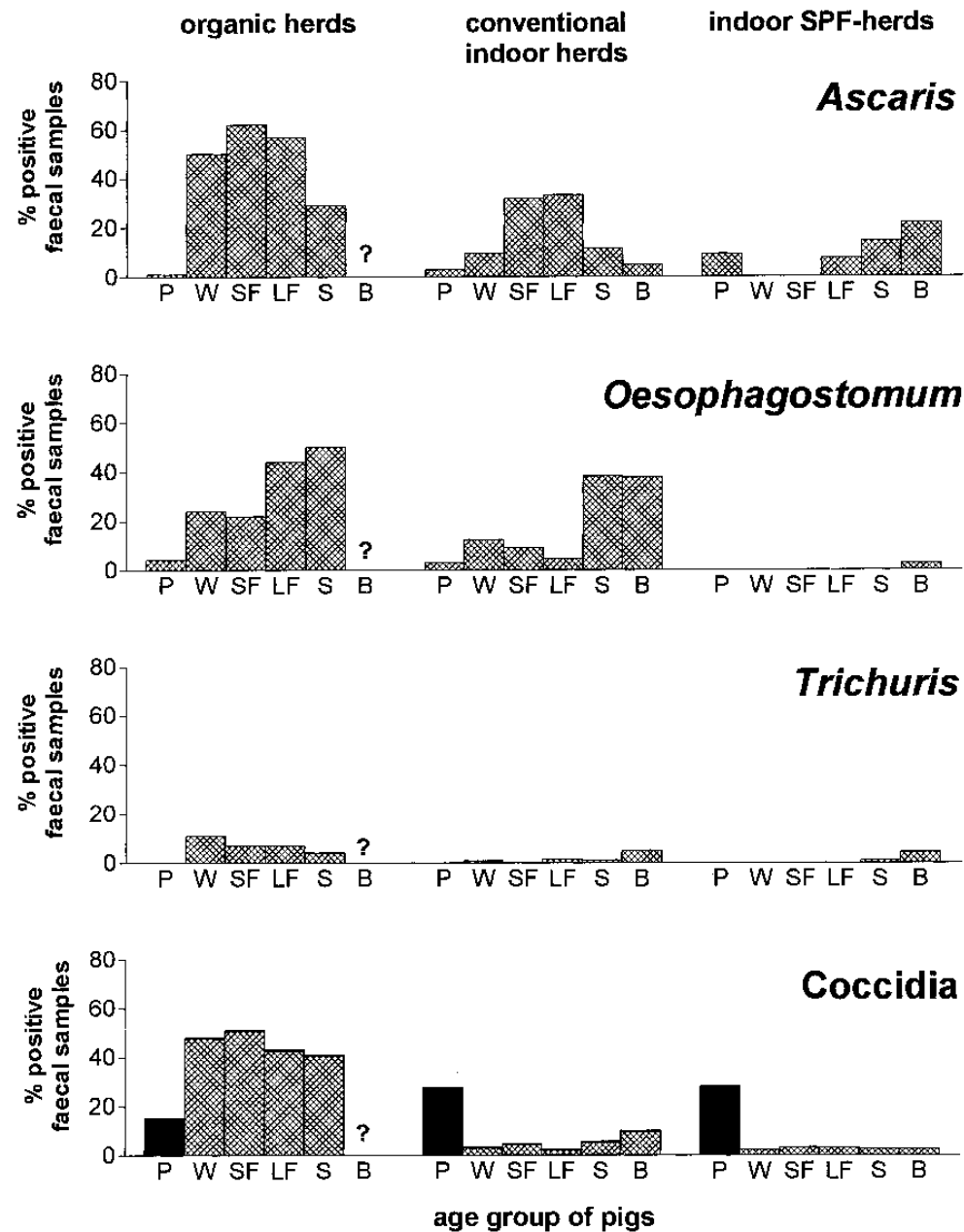

Ascarid infections in laying hens kept in different housing systems

Désirée S. Jansson^{1,2*}, Ann Nyman¹, Ivar Vågsholm², Dan Christensson³,
Magnus Göransson⁴, Oddvar Fossum¹ and Johan Höglund²

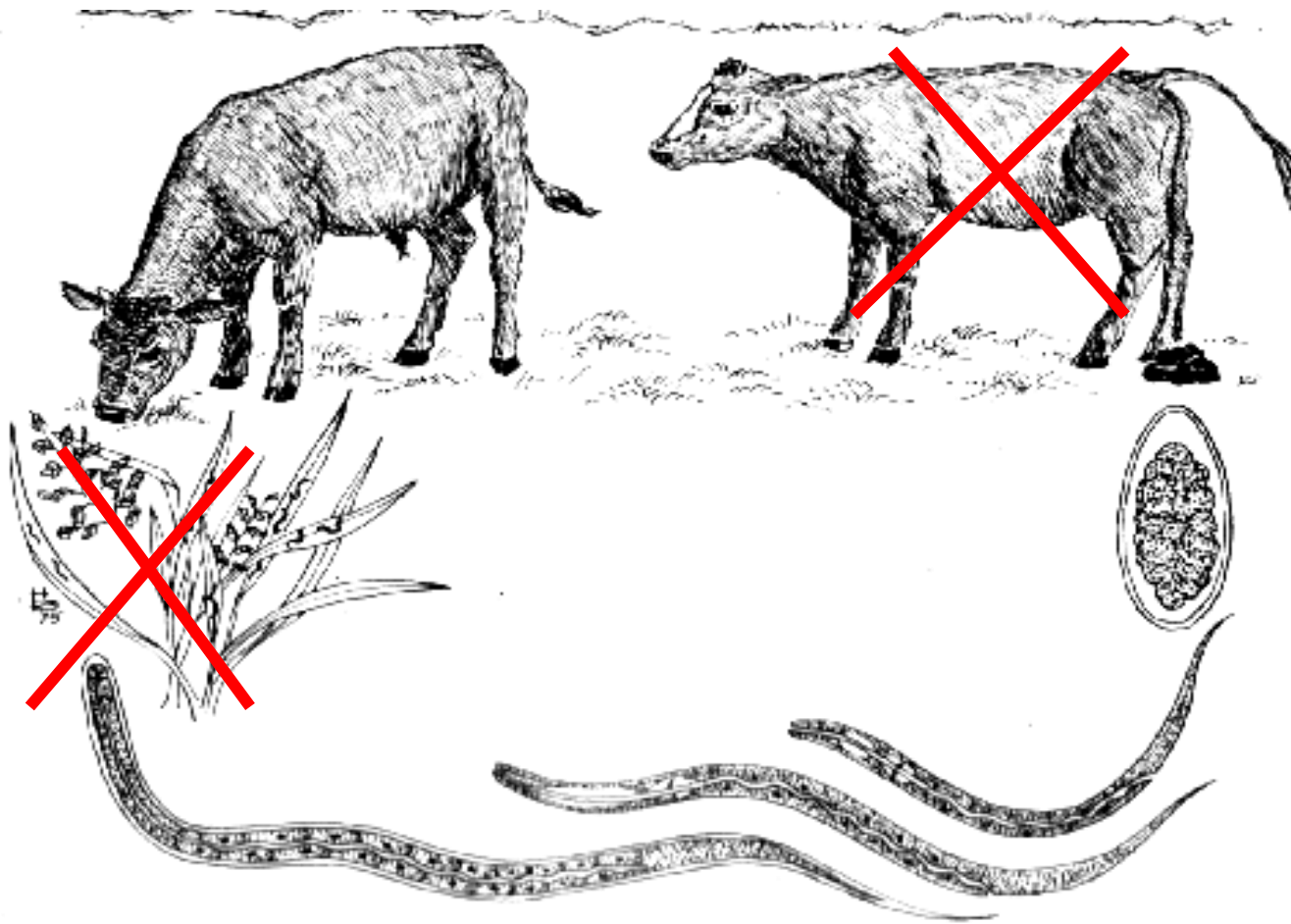

P: piglets (<5 weeks); W: weaners; SF: small fatteners; S: sows; B: boars

Principer för parasitkontroll

FÖREBYGGA - KONTROLLERA - BOTA

Betesstrategier

Utspädande

- Sambete
- Växelbete

Förebyggande

- Betesvila
- Sent betessläpp
- Växtföljd

Undvikande

- Betesrotation

The impact of internal parasites on the productivity of young cattle organically reared on semi-natural pastures in Sweden

S.O. Dimander^{a,*}, J. Höglund^a, E. Spörndly^b, P.J. Waller^a

^a *Department of Parasitology (SWEPAR), National Veterinary Institute and Swedish University of Agricultural Sciences, SE-751 89 Uppsala, Sweden*

^b *Department of Animal Nutrition and Management, Swedish University of Agricultural Sciences, Kungsängens Research Centre, SE-751 89 Uppsala, Sweden*

Received 25 October 1999; received in revised form 4 April 2000; accepted 12 April 2000

A 3-year field evaluation of pasture rotation and supplementary feeding to control parasite infection in first-season grazing cattle—Dynamics of pasture infectivity

A. Larsson^a, S.-O. Dimander^b, A. Rydzik^a, A. Uggla^a, P.J. Waller^a, J. Höglund^{a,*}

^a*Department of Parasitology (SWEPAR), National Veterinary Institute and Swedish University of Agricultural Sciences, SE-751 89 Uppsala, Sweden*

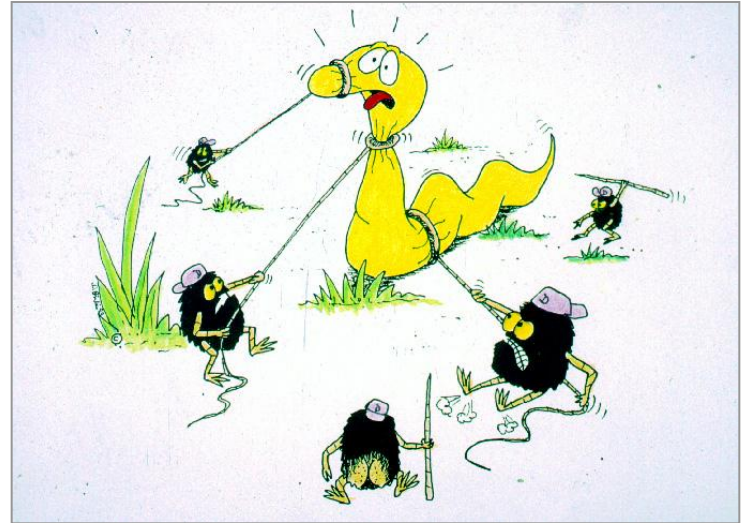
^b*Federation of Swedish Farmers (LRF), SE-105 33 Stockholm, Sweden*

Received 8 September 2006; received in revised form 30 November 2006; accepted 6 December 2006

Alternativa metoder

- Vaccination
- Dietiska betesväxter
- Genetisk resistens
- Biologisk kontroll

Biologisk kontroll

veterinary
parasitology

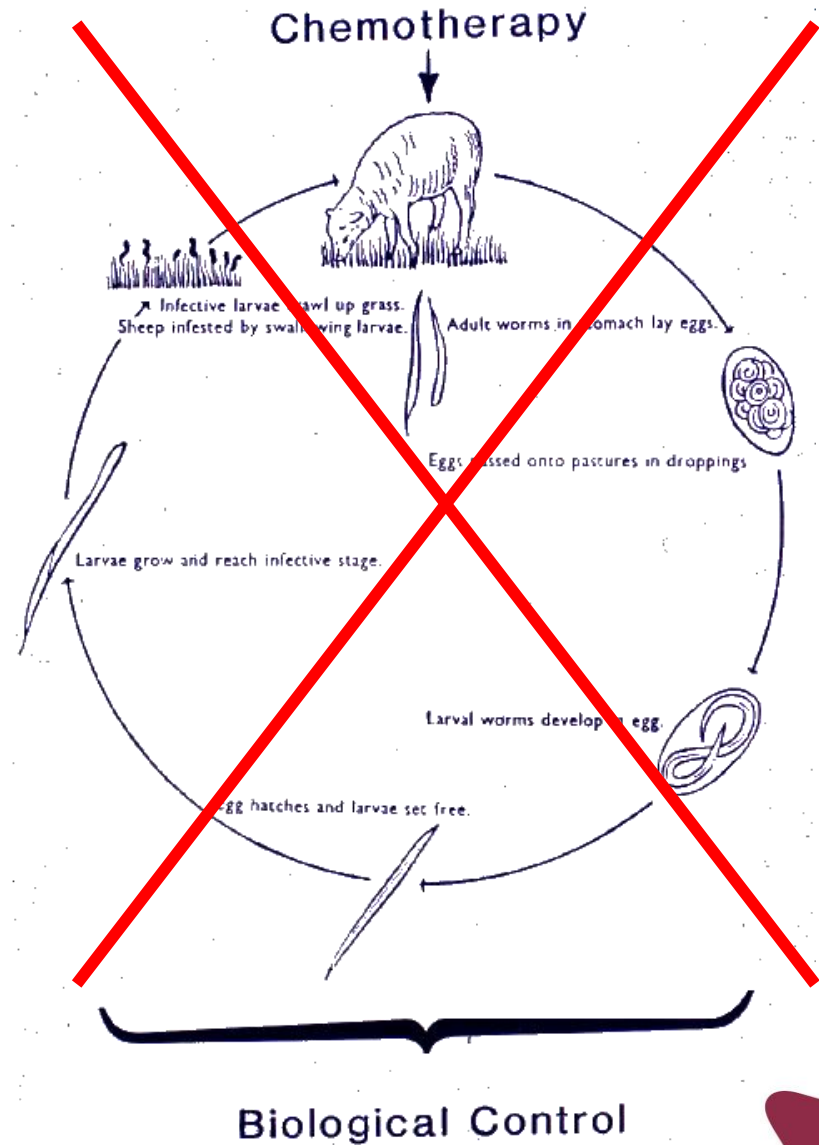
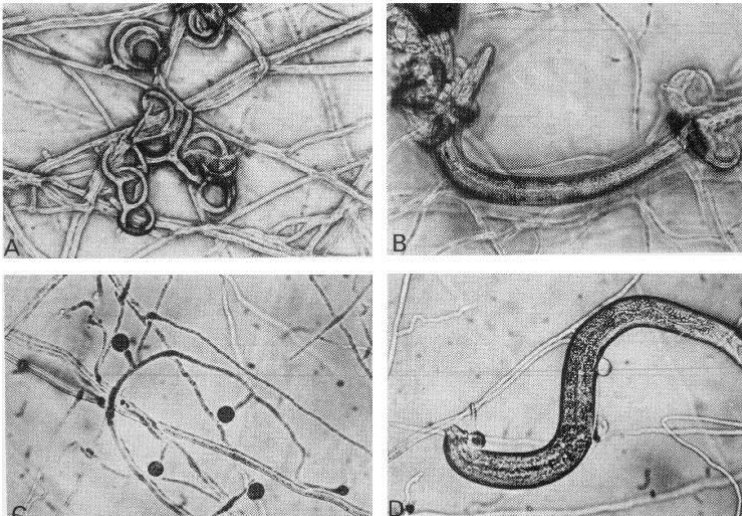
Veterinary Parasitology 111 (2003) 193–209

www.elsevier.com/locate/vetpar

Evaluation of gastro-intestinal nematode parasite control strategies for first-season grazing cattle in Sweden

Sten-Olof Dimander^{a,*}, Johan Höglund^a, Arvid Uggla^a,
Eva Spörndly^b, Peter J. Waller^a

Duddingtonia flagrans

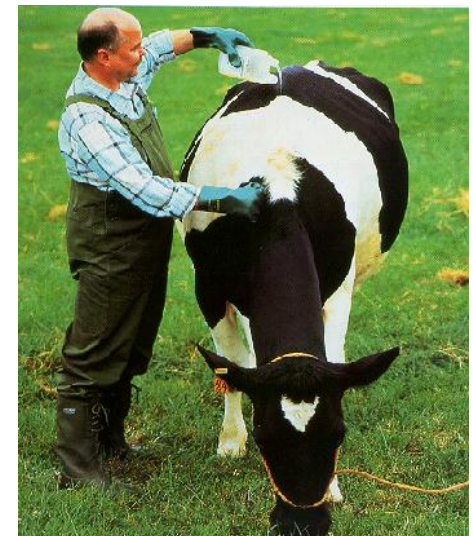
Anthelmintika = en hörnsten

Medel	Substans	Beredning	GIN	DV	Fh
Ivomec	ivermektin	pour-on	X	X	
Ivomec	Ivermektin	injektionsvätska	X	X	
Noromectin	ivermektin	pour-on	X	X	
Noromectin	ivermektin	injektionsvätska	X	X	
Eprinex	eprinomektin	pour-on	X	X	
Dectomax	doramektin	injektionsvätska	X	X	
Cydectin	moxidectin	injektionsvätska	X	X	
Rintal	fenbendazol	granulat/mixtur	X	X	
Systemex	oxfendazol	bolus	X	X	
Fasinex (lic)	triclabendazol	oral lösning			X
Closamectin	iver/klosantel	pour-on	X	X	X

Anthelmintika-användningen är ifrågasatt!

- EKO ≠ förebyggande behandlingar
- Ekonomiska/praktiska överväganden
- Konsumentopinionen
- Läkemedelsresistens

och avmaskning ?

- GRUNDREGLER
  - Sjuka djur ska behandlas omedelbart
  - Fytoterapi och homopatiska produkter ska ges företräde gentemot vanliga veterinärmedicinska läkemedel
- SJV's tolkning
  - Får sättas in när behovet kan påvisas genom parasitprov
  - Parasitbekämpning får inte ske förebyggande

Föråldrat synsätt?

A new **Animal Health Strategy** for the European Union (2007-2013) where **“Prevention is better than cure”**

COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL, THE EUROPEAN PARLIAMENT,
THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS

COM 539 (2007) final

Riktade avmaskningar

- Stor variation
  - Inom och mellan olika betesgrupper
  - Olika år

Novel solutions for the sustainable control of nematodes in ruminants

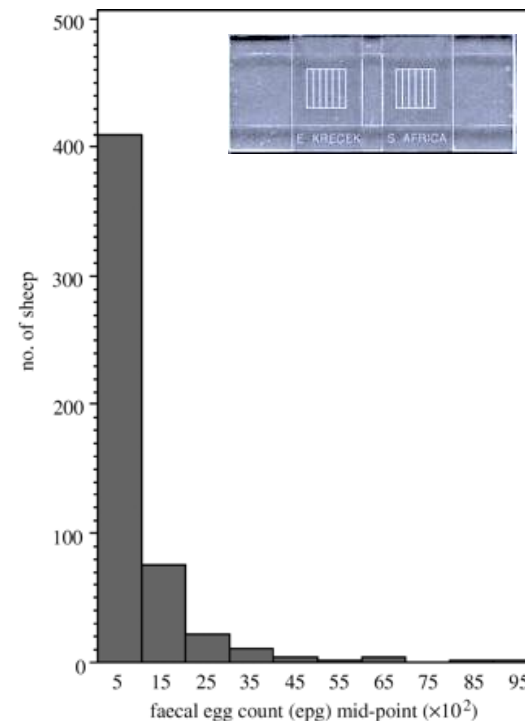
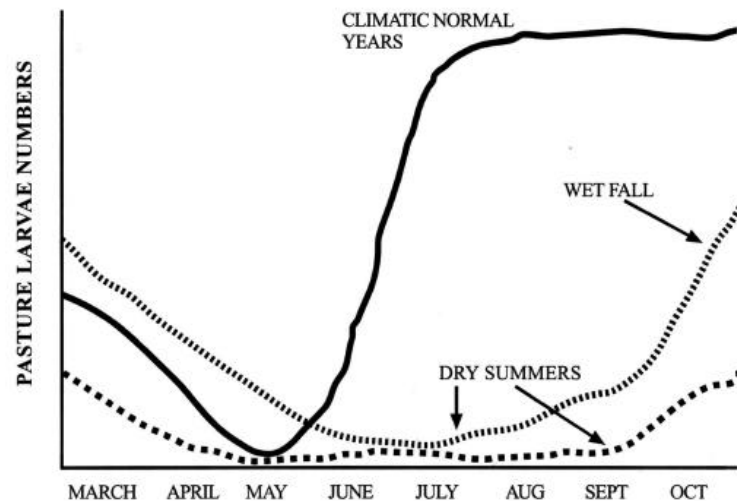
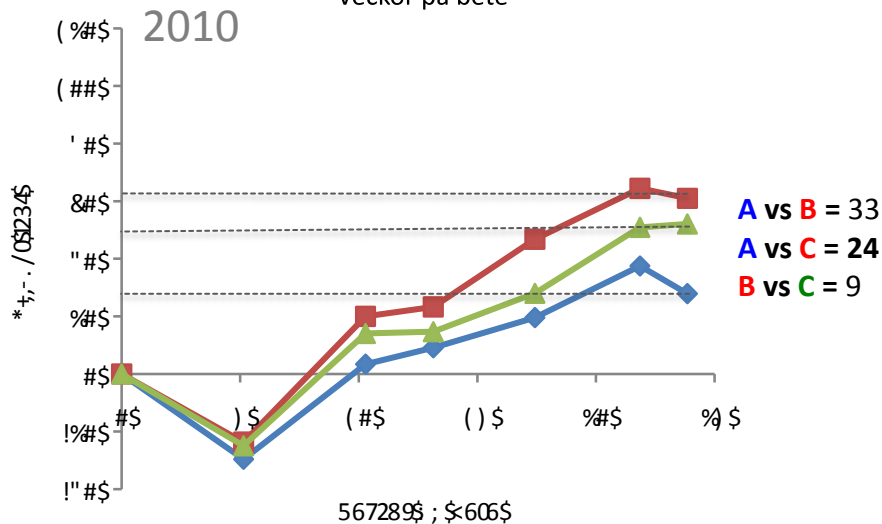
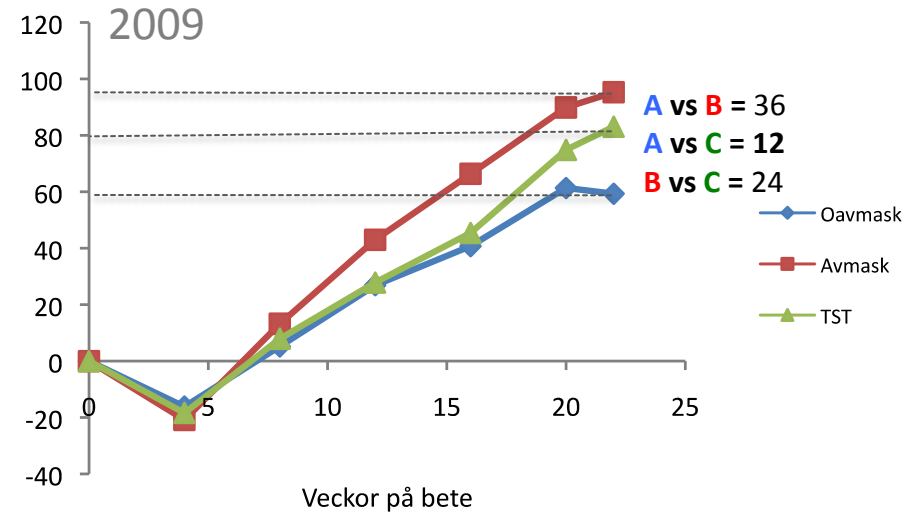
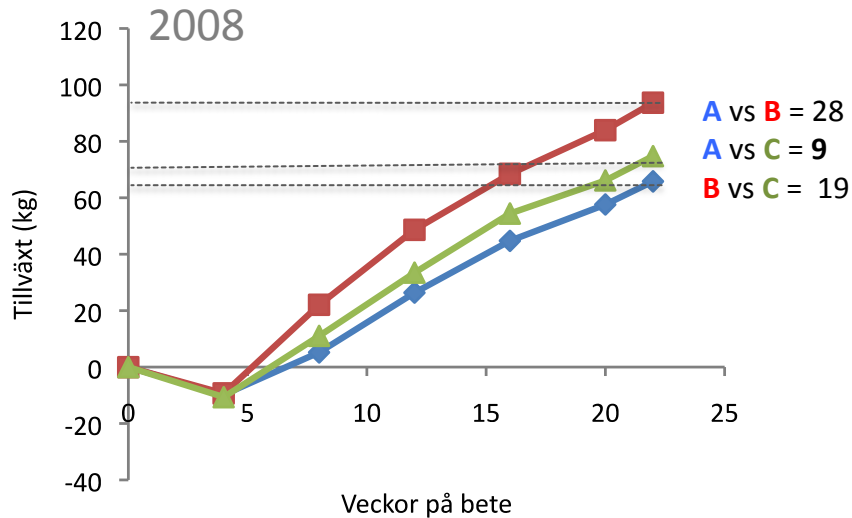

Figure 2. Relative numbers of infective worm larvae on pastures during the grazing season for years with normal rainfall and for dry summers.

Tillväxt på bete

Viktbaserad TST

Immunitetsutveckling?

Selektion för AR?

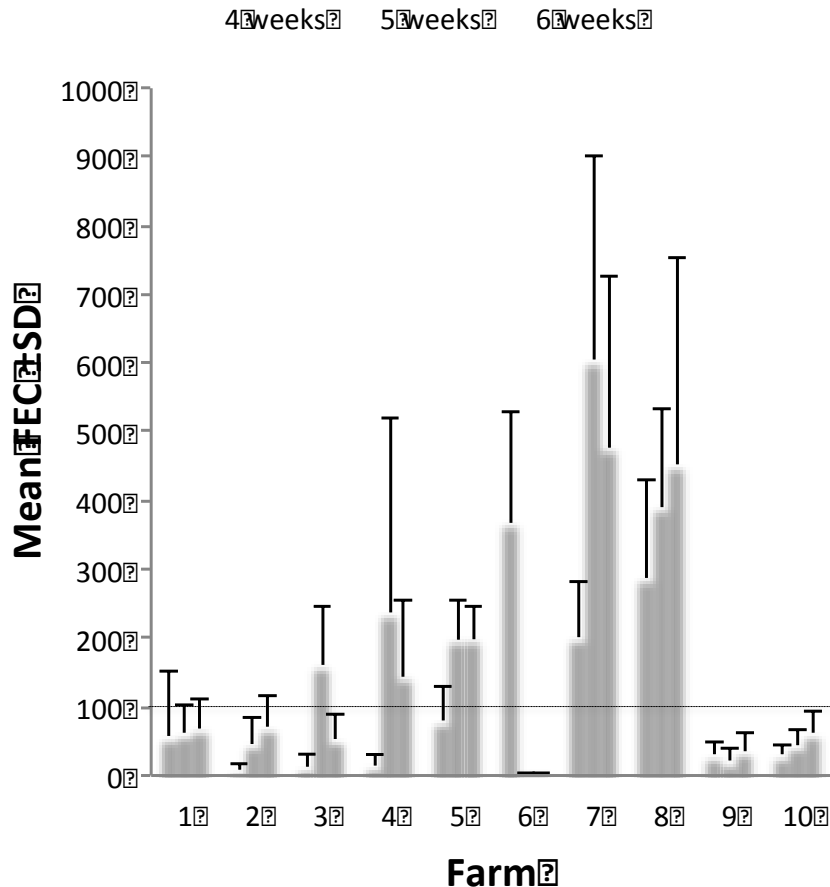
~~Förhindra
betessmitta~~

Maximera
tillväxten

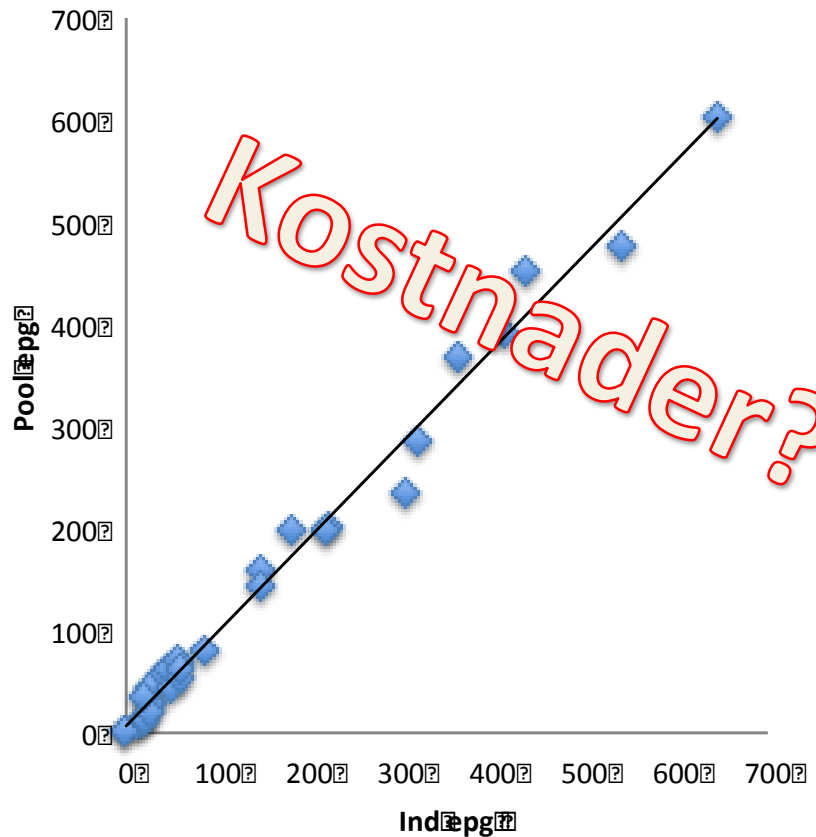

PRO

TST-baserat på träckprov magtarm maskar

- 1-5 = dairy
- 6-10 = beef

SLUTSATSER

- Exponeringen för parasiter påverkas i hög grad av **driftsform** och **inhysning**
  - Parasitproblemet varierar stort både inom ekologisk och konventionell produktion
- Betesstrategier kan vara mycket effektiva mot betesburna maskinfektioner
  - inte alltid problemfria
(ex. olika parasiter kräver olika åtgärder)
- Flera alternativa antiparasitära kontroll strategier
  - många aldrig testade i praktiken

FRAMTIDEN

- Riktade / behovsprövade avmaskningar – något för ekologisk produktion?
- KRAV – KRÄV att ekologiska producenter är anslutna till ett kontrollprogram ex SvDHFV och/eller Kokontrollen
- Viktigt att studera om livsmedelsburna parasiter gynnas (*Trichinella* och *Toxoplasma*)

A prehistoric cave painting featuring a large, stylized green bull with a thick, swirling body. The green bull is the central figure, with its head at the top and its body curving downwards. It has small, dark horns. Surrounding the green bull are six smaller, reddish-brown bulls, each in a different pose, some facing left and some facing right. The background is a light, sandy color, and the painting shows signs of age and wear, with some areas of the paint peeling or faded. The text "Tack för uppmärksamheten !" is overlaid in the center in a bold, red, sans-serif font.

Tack för uppmärksamheten !